

Luottoa löytyy, krediittejä aina ei

27.5.2016 Tekijä [Jyväskylän yliopiston kirjasto](#)

Dawsoneran e-kirjat

Dawsonera on e-kirjapalvelu, jonka teoksilla on keskeinen osuus ulkomaisissa e-kurssikirjoissa. 1020 hankitusta Dawsoneran e-kirjasta 38 prosenttia on kurssikirjoja. Tämä näkyy hyvin Dawsoneran käytetyimpien kirjojen TOP10:ssä, johon kivunneet ovat eri kurssien kirjallisuutta.

Nimeke	Lukukerrat	Online-lukemisen osuus (%)
Research Methods and Statistics in Psychology	2868	67.89
The Teaching of Science in Primary Schools	2738	71.29
Essentials of Organizational Behavior, Global Edition	1802	61.10
Cognition, brain, and consciousness	1563	64.68
Contemporary Strategy Analysis	1428	58.96
Health Promotion Programs From Theory to Practice	1386	73.95
Qualitative Research Methods in Mental Health and Psychotherapy	1119	68.19
An Introduction to Sociolinguistics	1093	70.27
Effectual Entrepreneurship	1046	45.89
Marketing Management, 1st ed.	1046	55.93

TAULUKKO 1. Dawsoneran luetuimmat teokset.

Dawsonera-palvelussa on Jyväskylän yliopiston näkökulmasta tarjolla teoksia kattavasti eri aloilta. Yllä olevassa taulukossa voikin nähdä yhden syyn sille, miksi kurssikirjojen osuus Dawsoneran e-kirjoissa on niin suuri: Pelkästään 10 lainatuimman kirjan joukossa ovat edustettuna kasvatustieteet, kieli-, liikunta-, viestintä- ja taloustiede sekä psykologia ja sosiologia.

Toinen painava syy e-kirjojen hankkimiseen Dawsonerasta on kurssikirjakäyttöön sopivat käyttöehdot ja lisenssien hinnat. Osa teoksista saattaa olla ostettavissa myös muilta e-kirjavälittäjiltä, mutta rajoitetummilla käyttöehdoilla ja huonoimmillaan siten, että e-kirjaa voi lukea vain yksi tai muutama käyttäjä kerrallaan. Tällaisia e-kirjoja voisi toki ostaa useampia, mutta esimerkiksi useiden satojen opiskelijoiden kursseilla käyttökelpoinen määrä rajoitettuja e-kirjoja nostaisi hankintahinnan pilviin.

Kolmannen pisteen Dawsonera saa kurssikirjojen hankinnan näkökulmasta siksi, että e-kirjat ovat ostettavissa yksittäin, eivätkä ainoastaan osana ns. isoja e-kirjapaketteja. Paketeissa saa ison määrän teoksia suhteellisen pienellä kustannuksella, mutta toisaalta kirjoja ei pääse itse valikoimaan ja pakettien sisältö myös päivittyy. Uusia teoksia tulee, mutta samalla kirjoja poistuu.

Krediittien helppous, kustantajien mielenmuutokset

Suurin osa Dawsoneran e-kirjoista perustuu ns. krediitteihin (credits), jotka vaihtelevat 100:sta 400:aan. Näiden lukukertapakettien hinnat vaihtelevat edullisimmillaan muutamasta kymmenestä eurosta satoihin euroihin. Palvelusta on ostettavissa myös käyttäjämäärältään rajoitettuja teoksia (1 lukija/1 e-kirja).

Kunkin teoksen kustantaja päättää myytävän krediittimäärän. Krediitit ovat käytännössä lukukertoja: kun käyttäjä kirjautuu lukemaan jotakin Dawsoneran e-kirjaa, krediitit alkavat kulua. Jos e-kirjaa luetaan selaimessa (online reading), yksi krediitti on voimassa 24 tuntia lukemisen aloituksesta. Jos e-kirjassa on latausmahdollisuus, lataus yhdeksi päiväksi vie yhden krediitin ja pisimmäksi latausajaksi määriteltä 3 päivää 3 krediittiä.

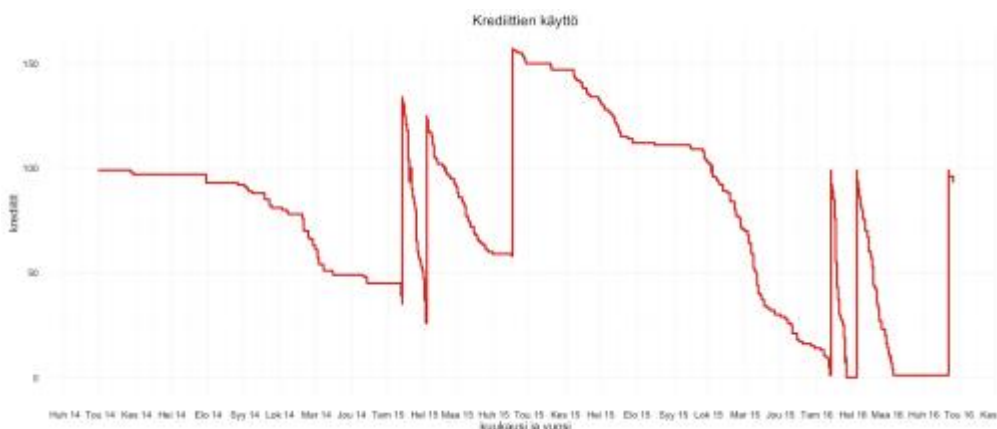
Krediitit ovat voimassa vuoden kerrallaan ostohetkestä. Kun vuosi on kulunut, ne päivittyvät uudestaan siihen määrään, joka on alun perin ostettu. Jos on esimerkiksi ostettu tammikuussa 2015 e-kirjaan 400 krediittiä ja niitä on käytetty vuoden aikana 392 eli lähes kaikki, tammikuussa 2016 krediittejä on jälleen 400.

Normaalitilanteessa krediittejä voi ostaa aina lisää, jos ne kuluvat loppuun ennen uusiutumista. Harmina viime aikoina on ollut se, että osa kustantajista ei halua enää tarjota teoksiaan krediittipohjaisina. Tällöin lisäostokaan ei voida tehdä, vaan on pärjättävä olemassa olevilla krediiteillä vuosi kerrallaan.

Tenttipäivä lähestyy – käyttö kiihtyy

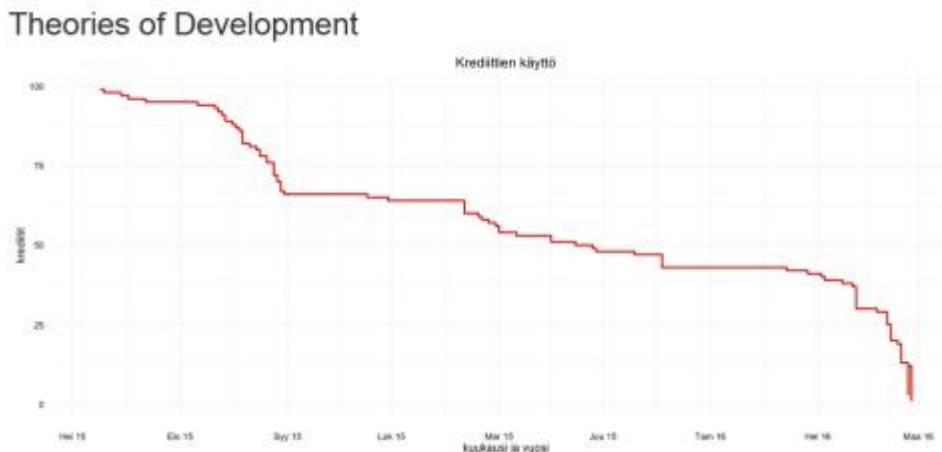
Krediittien kulumisessa näkyvät lähestyvät deadline: ennen tenttiä tai opintotehtävän palautuspäivää käyttö on runsasta ja krediittejä kuluu. Tämä on havaittavissa myös oheisessa kuviossa, jossa on kuvattu *Psychology of Learning for Instruction* -teoksen käyttöä. Kyseisessä teoksessa käyttöpiikkejä on useita eli vastaavasti myös joko tentti- tai palautuspäiviä on ollut enemmän kuin yksi.

Pystysuora nouseva käyrä tarkoittaa, että krediittejä on joko ostettu lisää tai hankintapäivästä on kulunut vuosi, jolloin krediitit ovat uusiutuneet. Huhtikuun 2016 kohdalla näkyvä vaakasuuntainen suora viiva merkitsee, että krediitit ovat hetkeksi loppuneet kokonaan, eikä niitä ole ollut mahdollista ostaa lisää. Toukokuussa lukukerrat ovat uusiutuneet ja sekkin on jo nähtävissä, että e-kirjaa on ryhdytty taas heti tämän jälkeen käy.

KUVIO 1. E-kirjan *Psychology of Learning for Instruction* käyttö.

Osassa e-kirjoja käyttö voi olla tasaista ympäri vuoden, kuten *Theories of Development* -teoksessa.

KUVIO 2. E-kirjan *Theories of Development* käyttö.

Selaimessa lukemisen helppous

Enemmistö Dawsoneran käyttäjistä lukee e-kirjansa mieluiten suoraan selaimessa sen sijaan, että lataisi sen omalle laitteelle. Ero e-kirjan ladanneiden käyttäjien määrään ei kuitenkaan ole ratkaisevan suuri: esimerkiksi TOP10:n e-kirjoja on lukenut selaimessa noin 60–70 prosenttia käyttäjistä ja lataamisen on valinnut vastaavasti 30–40 prosenttia.

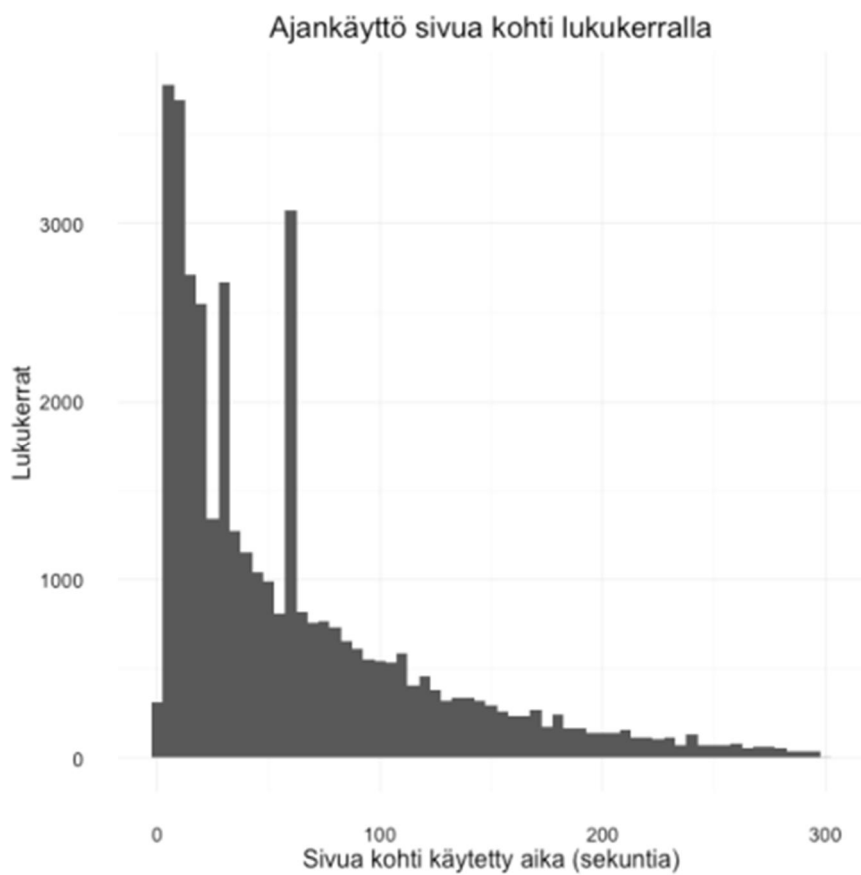
Yksi teos poikkeaa kaavasta: ”*Effectual Entrepreneurshipissä*” hieman useampi on valinnut lataamisen selainlukemisen sijaan (lataamisen osuus noin 54 % ja selaimessa lukeneiden 46 %). Kaikki prosenttiosuudet ovat nähtävissä aiemmin esitellyssä Taulukko 1:ssä.

Online-lukemisen suosiota selittää sama asia kuin varmasti kaikissa e-kirjapalveluissa: se on käyttäjälle helppoa. Selainlukeminen ei vaadi erillisten lukuohjelmien asentamista ja uusien tunnusten luomista kuten e-kirjan lataaminen. Lataamisessa on kuitenkin aina se etu, että mahdollisen käyttöhäiriöt eivät latauksen voimassaoloaikana vaikuta e-kirjojen käyttöön ja niihin voi tehdä myös merkintöjä ja muistiinpanoja.

Keskivertokäyttäjä lukee Dawsonerassa yhdellä lukukerralla alle 50 sivua, osa jopa 100–250. Yhden sivun lukemiseen on käytetty yleisimmin hieman yli minuutti, pisimmillään 5 minuuttia. Osa lukukerroista on selkeästi vain vilkaisuja (luettu sivumäärä on pieni) tai teoksen yleistä selailua (yhtä sivua kohden käytetty aika on lyhyt).

KUVIO 3. Luetut sivumäärät.

KUVIO 4. Ajankäyttö yhdellä lukukerralla.

Tutkimaton tulevaisuus

Dawsonera on palvelu, jolle meillä Jyväskylän yliopiston kirjaston hankintatoimistossa löytyy varsinkin kirjavalikoiman suhteen luottoa. Toki kehitettävääkin on. Palvelussa on esiintynyt käyttökatkoja ja mobiililaitteille lataamisessa häiriöitä. Myös esimerkiksi iPadille lataamista voisi yleisesti yksinkertaistaa. Se on kuitenkin todettava, että Dawsonera ei ole ainoa e-kirjapalvelu, jolla ongelmia esiintyy. Lähes kaikki JYK:n käytössä olevat e-kirjapalvelut ovat aiheuttaneet silloin tällöin harmaita hiuksia niin käyttäjille kuin meille kirjaston työntekijöillekin.

Krediittien myynnin loppuminen aiheuttaa ongelmia. Todennäköistä on, että krediittimallista luopuneet kustantajat eivät ole olleet tyytyväisiä saamiinsa tuottoihin. E-kirjojen tuotanto vaikuttaakin olevan tietynlaisessa selvitystilassa. Kustantajat luonnollisesti haluavat teoksistaan hyvän tuoton ja pelkäävät samalla kirjojen laitonta kopiointia. Tämä näkyy e-kirjojen korkeina hintoina ja käyttörajoituksina.

Jyväskylän yliopiston kirjastossa haluaisimme panostaa muiden muassa siihen, että e-kirjojen hinnat pysyisivät järkevällä tasolla ja että käyttöehdot olisivat selkeät. Ihannetilanteessa käyttäjän ei tarvitsisi edes miettiä teoksen käyttöehtoja, vaan hän voisi aloittaa lukemisen missä ja milloin tahansa.

Kokemuksemme mukaan opettajat haluavat entistä useammin valita kurseilleen e-kirjoja ja nimenomaan sellaisina versiona, joita voivat käyttää jopa useat sadat opiskelijat yhtä aikaa. Jatkossa onkin mielenkiintoista nähdä, alkavatko väljemmillä käyttöehdoilla e-kirjoja markkinoivat tahot menestyä ja miten e-kirjojaan rajoittavat kustantajat tähän reagoivat. Se jää nähtäväksi, puhutaanko kymmenen vuoden päästä enää krediiteistä vai ovatko muunlaiset hankintamallit vallanneet markkinat. Toivon mukaan tässä jutussa kirjoitetuista ongelmista on silloin jo päästy eroon.

Teksti: *Tytti Leppänen*

Tilastot ja graafit: *Matti Lassila*